

Література:

1. Баранова Э. Английские заимствования в современном немецком языке / Э. Баранова, В. Баранова. – Иностранные языки в школе. – 2011, № 2. – С.74-78
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан // Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: «Нова книга», 2004. – 575 с.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТОНАЦІЇ У МОВЛЕННІ ТА МУЗИЦІ

В.В. Марченко

*аспірант кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України «КПІ»*

На сучасному етапі розвитку лінгвістики все більшої актуальності набувають питання взаємозв'язку мовлення і музики, а оскільки провідною ознакою актуалізації мовленнєвих та музичних явищ є, насамперед, інтонація, то цілком природнім убачається виникнення інтересу до пізнання закономірностей та особливостей саме її функціонування. Проте на теперішній час відомості про специфічні та загальні закономірності функціонування інтонації у мовленні і музиці не систематизовані до ступеня, необхідного для подальшого поглибленого розгляду аспектів їхньої взаємодії. У зв'язку з цим, метою цієї роботи є встановлення загальних і специфічних особливостей функціонування інтонації у мовленні та музиці.

Загальна проблема взаємозв'язку мови й музики розглядалася багатьма представниками різних галузей науки: музикознавцями (Є.В. Назайкінський, Б.В. Асаф'єв), психологами (О.М.Леонтьєв), лінгвістами (D.Bolinger, A. Wennerstrom), когнітивістами (M. Tatham), нейрологами (A. Patel, O. Sacks), нейрокогнітивістами (S. Brown, A. Patel), етнографами (S. Feld, W. Bright), методистами (Л.В. Светухина) та іншими. Підвищення наукового інтересу до зазначеної проблеми є цілком закономірним, оскільки глибинний зв'язок мови і

музики, на який звертали увагу ще давньогрецькі філософи (Платон), був емпірично доведений низкою порівняно нещодавніх досліджень нейрологів (N.D. Cook, A. Patel), які вважають, що мовленнєво-мисленнєвій діяльності людини притаманна унікальна здатність інтегрованого використання саме мовних та музичних засобів комунікації.

У колі загальних питань вивчення взаємозв'язку мови і музики досліджувалися також: специфіка сприйняття мовленнєвих і музичних звуків (О.М.Леонтьєв, Р.Джекендофф), стилістично-синтаксичні особливості мовленнєвого та музичного творів (P.Turnstall, L.Bernstein), залежність тональних характеристик музичного твору від гармонік голосних звуків у мовленні людини (дослідження Duke University) і багато інших аспектів, пов'язаних із мовленням і музикою.

Для розгляду спільних та відмінних закономірностей функціонування інтонації у мовленні та музиці виникла неминуча потреба в з'ясуванні значення самого терміну «інтонація» у лінгвістиці та музикознавстві. Так, згідно з лінгвістичним визначенням [2], під інтонацією розуміють складний комплекс просодичних елементів, що містить мелодику, ритм, інтенсивність, темп, тембр і логічний наголос, які слугують для вираження і різних синтаксичних значень та категорій, і експресивних та емоційних конотацій. Щодо вживання терміну «інтонація» у музиці, то у широкому сенсі ним позначається висотна організація музичних звуків у їхній послідовності, тобто звучання кожного тону звукоряду по висоті, гучності і тембру, а також манера музичного висловлювання, яке складає комплекс характерних особливостей музичної форми (висотних, ритмічних, тембрових, артикуляційних тощо), які зумовлюють її семантику або емоційне і смислове значення для реципієнтів [3]. Як бачимо, інтонації і в музиці, і в мовленні властиві певні спільні компоненти, які у комплексі є потужним засобом передачі емоцій і смислу.

Проведений нами попередній аналіз результатів низки теоретичних та експериментальних досліджень дозволяє виокремити ряд спільних і відмінних ознак функціонування інтонації у мовленні та музиці. Мовлення, як і музика,

мають спільні аудитивно-акустичні ознаки (частота, висота тону, мелодія, інтенсивність, тембр, тривалість, ритм), проте значення окремих акустичних параметрів різняться. Схожий погляд висловлює О.О. Руч'євська, стверджуючи, що і мовленню, і музиці властиві темп, швидкість руху тону, ритм, цезури, вони членуються на окремі структури, їм притаманні діапазон і тембр. Проте автор наголошує і на значній відмінності між двома об'єктами: у той час як у мовленні звучання невизначене за висотою, підвищення і зниження у ньому приблизні, у музиці звучання не лише чітко визначене, а й тони узгоджені між собою і вступають у логічний зв'язок, підпорядковуючись певній закономірності (лад) [6, с. 34].

У цьому ж зв'язку важливо згадати і праці Б.В. Асаф'єва [1, с. 45], який розглядає інтонацію мови і музики як відгалуження одного звукового потоку. При цьому необхідними закономірностями організації звукового мовлення є базис музичної мови, порушення принципів якого призводить до руйнування, дисфункції мовленнєвих дій. Згідно з Б.В. Асаф'євим, базис музичної мови складається з однакових компонентів: а) звуковисотного ладу, б) метро-ритмічної будови, в) принципів динамічного, артикуляційного, тембрального й темпового впорядкування звукової форми, г) інтеграційного закону інтонації, д) принципів синтаксичного ладу музичного «вислову» [там само, с. 123].

Глибока спорідненість мовлення й музики висвітлюється у праці [4], у якій стверджується, що риси спільності у звуках музики і мовлення найбільш виразно виявляються в особливостях відтворення і прослуховування звуків музики й мовлення: на рівнях фонетики (тобто звуків і складів) і синтаксису (мотивів, фраз, речень).

Як стверджує Є.В. Назакінський, спільність виявляється в самих способах відтворення звуків, в артикуляції, а також у тому, як їх сприймають, тобто в акустичних характеристиках. Людина чує, декодує й оцінює мовлення, мимоволі порівнюючи його зі своїми артикуляційними еталонами, а отже, артикуляційний досвід індивіда відіграє велику роль у сприйнятті і мовлення, і музики. Автор наголошує на величезній ролі синтаксичного мовного досвіду

слухача: діапазони мовлення зазвичай збігаються по центру з музичними діапазонами [4, с. 225].

Велику увагу питанню взаємозв'язку мови і музики приділяють також нейрологи та нейролінгвісти. Цікавою видається модель «музично-мовної» системи С. Брауна [6, с. 372-374], де стверджується, що музика і мова розвивалися з одного спільного предка, який визначив їхні спільні ознаки, серед яких найважливішими є так званий комбінаторний синтаксис або здатність обробки дискретних блоків для опрацювання одиниць вищого рівня та інтонаційне фразування, яке полягає у модуляції основних акустичних властивостей фрази для передачі акцентів, емоційного стану й емоційного значення. Ці спільні аспекти переходять на два вищих рівні: смисловий і фонологічний, на якому автор проводить паралель між мовою і музикою та фонемами й висотою звуку відповідно. С. Браун пропонує модель, що ілюструє особливості взаємодії цих типів у мозку первісної людини (музично-мовний прототип – попередник мови і музики) і у мозку сучасної людини.

Не менш цікавою є теорія нейролінгвіста Н. Д. Кука, який стверджує, що у мозку людини наявні певні інтонотопічні мапи, які формують систему топологічної організації слухової інформації, пов'язаної із породженням та сприйняттям і мовленнєвої, і музичної інтонації [7, с. 138].

Проведений таким чином огляд результатів пізнання особливостей функціонування інтонації мовлення і музики свідчить про перспективність досліджень у площині комунікативно-когнітивного підходу закономірностей взаємодії інтонації мовлення і музики не лише на акустично-аудитивному й емоційно-смислового, а й на нейронному та когнітивному рівнях.

Література:

1. Асафьев Б.В. Речевая интонация / Б.В. Асафьев. – М.: Музыка. – 1965. – 250 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – 2-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1969. – 607 с.
3. Музыкальная энциклопедия. Режим доступа: <http://www.music-dic.ru>.
4. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия /

Е.В. Назайкинский. – М.: Музыка. – 1972. – 384 с.

5. Ручьевская Е.А. Слово и музыка / Е.А. Ручьевская. – Л.: Музгиз, 1960. – 56 с.

6. Brown S. Are music and language homologues? / The Biological Foundations of Music. – New York: New York Academy of Sciences. – 2001. – pp. 372-374.

7. Cook N.D. Tone of Voice and Mind: The connections between intonation, emotion, cognition and consciousness / N.D. Cook. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. – 2002. – 291 p.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Г.О. Матковська

викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

Дослідження композиції тексту посідає чільне місце у таких філологічних дисциплінах як стилістика, теорія тексту, літературознавство, риторика. Серед головних аспектів вивчення є проблеми комплексного визначення терміну, розмежування зовнішньої та внутрішньої композицій, окреслення функціонально-семантичних особливостей композиційних складових текстів тощо.

Л.А. Новіков інтерпретує поняття композиції як форму, що систематизує, забезпечує цілісність. У динамічному аспекті композиція визначається як мотивоване розташування компонентів (фрагментів тексту), в кожному з них зберігається певний спосіб зображення (характеристика, опис, діалог, монолог) або окрема точка зору (автора, оповідача, персонажа) щодо зображеного [6, с.16]. З огляду на це, композиція забезпечує єдність і цілісність літературного твору.

Комплексний підхід до визначення поняття пропонує М.П. Брандес. Дослідниця ототожнює композицію із формою – системою способів, прийомів, матеріальних засобів вираження, представлення, перетворення й